

KAZIMIERZ J. LEŻAK

ORZEKANIE KARY ŁĄCZNEJ W WYROKU ŁĄCZNYM
NA PODSTAWIE ART. 89 § 1 K.K. A STOSOWANIE ART. 4 § 1 K.K.UWAGI NA MARGINESIE WYROKU SĄDU NAJWYŻSZEGO
Z DNIA 14 CZERWCA 2011 R.,
IV KK 159/11

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 czerwca 2011 r., IV KK 159/11¹, godny jest szczególnej uwagi, ponieważ wiąże się z kilkoma zagadnieniami niezwykle praktycznymi, budzącymi jednocześnie zainteresowanie z dogmatycznego punktu widzenia, a które wymagają szerszego omówienia.

Ustawą z dnia 5 listopada 2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Kodeks karny wykonawczy, ustawy – Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw² m.in. zmieniono przepisy zawarte w Rozdziale IX Kodeksu karnego regulujące zbieg przestępstw oraz łączenia kar i środków karnych. Zmianie uległ w szczególności art. 89 k.k. w ten sposób, że po pierwsze w § 1 tego przepisu sprecyzowano, że sąd może „w wyroku łącznym” warunkowo zawiesić wykonanie kary łącznej, jeżeli zachodzą przesłanki określone w art. 69 k.k. Tym samym dokonano usankcjonowania – poprzez wyrażenie *expressis verbis* w treści art. 89 § 1 k.k. przyjmowanego w orzecznictwie sądowym i doktrynie – stanowiska, zgodnie z którym przepis ten dotyczy wyłącznie orzekania o karze łącznej w wyroku łącznym³. Po drugie, zmiana w obrębie

¹ OSN Prok. i Pr. 2011, nr 11, poz. 3.

² Dz.U. Nr 206, poz. 1589 zwana dalej Ustawą zmieniającą z dnia 5 listopada 2009 r.

³ Zob. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2001 r., I KZP 14/01, OSNKW z 2002 r., z. 1–2, poz. 1; pogląd ten został zaakceptowany przez część przedstawicieli nauki, zob. m.in. A. Zoll, (w:) K. Buchała, A. Zoll, *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz do art. 1–116 k.k.*, Kraków 1998, s. 565; A. Wąsek, *Kodeks...*; M. Siwek, *Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie z 9 listopada 2000 r.*, II AKA 213/00, „Prokuratura i Prawo” 2001, nr 9, s. 116; J. Matras, *Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z 27 marca 2001 r.*, I KZP 2/01, „Prokuratura i Prawo” 2002, nr 1, s. 119; J. Raglewski, *Kontrowersje związane z orzekaniem kary łącznej na tle kodeksu karnego*, „Państwo i Prawo” 2003, nr 5, s. 83. Odnotować jednak należy, że pogląd prawny, wedle którego przepis art. 89 § 1 k.k. nie dotyczy orzekania o karze łącznej w razie jednoczesnego sądenia sprawcy kilku przestępstw pozostających w zbiegu realnym został poddany krytyce tak w doktrynie, jak i piśmiennictwie, a także w zdaniu odrębnym uchwały Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2001 r., w której został wyrażony: zob. A. Marek, *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2010,

wskazanego artykułu polegała na dodaniu § 1a, zgodnie z którym „w razie skazania za zbiegające się przestępstwa na kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem ich wykonania sąd może w wyroku łącznym orzec karę łączną pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania”. Dodanie owego paragrafu miało z kolei na celu rozwiązanie spornego w doktrynie zagadnienia dopuszczalności wymierzenia w wyroku łącznym kary łącznej pozbawienia wolności bez warunkowego zwieszenia jej wykonania w sytuacji, gdy w realnym zbiegu pozostawały czyny, za które orzeczono wyłączenie kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem ich wykonania⁴.

W związku ze wskazaną powyżej zmianą oraz mając na uwadze to, że przedmiotem postępowania o wydanie wyroku łącznego mogą być prawomocne wyroki skazujące za pozostające w realnym zbiegu czyny popełnione: 1) wyłącznie przed wejściem w życie ustawy zmieniającej z dnia 5 listopada 2009 r., 2) wyłączenie po jej wejściu w życie oraz 3) zarówno przed, jak i po wejściu w życie owej ustawy, należy odpowiedzieć w pierwszej kolejności na pytanie: czy do orzekania kary łącznej w ogóle będą miały zastosowanie zasady intertemporalne określone w art. 4 § 1 k.k.?

W orzecznictwie sądowym oraz w doktrynie dopuszcza się stosowanie art. 4 § 1 k.k. także do rozstrzygnięć wydawanych po orzeczeniu o winie i karze. Wskazuje się bowiem, że rozstrzygnięcia takie w szerokim sensie odnoszą się do prawno-karnych konsekwencji skazania⁵. Jednym z nich jest rozstrzygnięcie o konsekwencjach karnych związanych z faktem popełnienia wielu przestępstw w postaci kary łącznej⁶, orzekanej zarówno w ramach jednoczesnego sądzenia poszczególnych przestępstw, jak i w warunkach wyroku łącznego. Przy czym przyjmuje się, iż stosowanie reguł intertemporalnych w odniesieniu do kary łącznej następuje niezależnie od ich stosowania w odniesieniu do kar za poszczególne przestępstwa⁷. Wskazuje się równocześnie, że reguły wynikające z art. 4 § 1 k.k. mają zastosowanie tylko w zakresie regulacji określających podstawy oraz rozmiar kary łącznej⁸. Reguły

s. 264–265; P. Kardas, (w:) G. Bogdan, Z. Cwiąkański, P. Kardas, J. Majewski, J. Raglewski, M. Szewczyk, W. Wróbel, A. Zoll, (red.) A. Zoll, *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz do art. 1–116 k.k.*, Warszawa 2007, s. 977–985; G. Rejman, (w:) E. Bieńkowska, B. Kunicka-Michalska, G. Rejman, (red.), J. Wojciechowska, *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, Warszawa 1999, s. 1225–1226; M. Kulik, *Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2001 r.*, I KZP 14/01, „Prokuratura i Prawo” 2002, nr 4, zdanie odrębne sędziów SN T. Grzegorzcyka i W. Koziulewicz do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2001 r., I KZP 14/01, OSNKW 2002, z. 1–2, poz. 1.

⁴ Możliwość orzeczenia kary łącznej bez warunkowego zawieszenia jej wykonania wykluczał P. Wolak, *Glosa do uchwały SN z 25 października 2000 r.*, I KZP 2/01, „Przegląd Sądowy” 2002, nr 4; taką możliwość dopuszczali: zob. literaturę wskazaną w przypisie 12.

⁵ W. Wróbel, *Zmiana normatywna i zasady intertemporalne w prawie karnym*, Kraków 2003, s. 512.

⁶ Ibidem, s. 674.

⁷ Wybór ustawy, na podstawie której orzeczono kary za poszczególne przestępstwa pozostające w zbiegu realnym nie ma wpływu na określenie ustawy, która będzie stanowiła postawę wymierzenia kary łącznej, ibidem s. 675.

⁸ A. Zoll, (w:) G. Bogdan, Z. Cwiąkański, P. Kardas, J. Majewski, J. Raglewski, M. Szewczyk, W. Wróbel, A. Zoll, (red.) A. Zoll, *Kodeks...*, s. 80.

te wykluczają natomiast możliwość weryfikacji ocen przyjętych w prawomocnych wyrokach co do pozostających w zbiegu przestępstwach⁹.

Co do zasady dopuszczalne jest stosowanie art. 4 § 1 k.k. do orzekania kary łącznej w wyroku łącznym w zakresie przesłanek oraz sposobu orzekania owej kary.

W związku z tym powstaje problem, czy w zakresie normy zawartej w art. 89 § 1 k.k. doszło do zmiany ustawy w rozumieniu art. 4 § 1 k.k.?

W uzasadnieniu wyroku z dnia 14 czerwca 2011 r., IV KK 159/11, Sąd Najwyższy powziął wątpliwość nie tylko co do tego, czy przyjmowana do dnia 8 czerwca 2010 r. w orzecznictwie tego Sądu interpretacja art. 89 § 1 k.k. pozostaje po wskazanym dniu nadal aktualna, ale również co do tego, czy była ona w ogóle prawidłowa. Pozostawiając zajęcie stanowiska w owej kwestii sądowi *meriti*, któremu przekazano sprawę do ponownego rozpoznania w uchyłonej w wyniku kasacji części, Sąd Najwyższy postawił jednocześnie pytanie, czy można uznać za zmianę ustawy, w sensie art. 4 § 1 k.k., zmianę wykładni przepisu podyktowaną zmianą normatywną, jaka nastąpiła w systemie prawa¹⁰. Organ ten w kwestii tej przyjął, że „Ustawodawca wyraźnie wskazał, że wydanie wyroku łącznego może pogorszyć sytuację prawną skazanego, a więc że nieprawidłowe było prezentowane w orzecznictwie założenie, iż wyroku łącznego nie wolno wydać „na niekorzyść” skazanego. Skoro wraz z wprowadzeniem art. 89 § 1a k.k., nie uległ merytorycznej zmianie art. 89 § 1 k.k., to na podstawie tego przepisu sąd jest uprawniony do orzekania kary pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia, gdy połączeniu w wyroku łącznym podlegają kary orzeczone z warunkowym i bez warunkowego zawieszenia ich wykonania. Za takim wnioskiem przemawia obecnie argument *a maiori ad minus* z art. 89 § 1a k.k.”¹¹

Interpretacja art. 89 § 1 k.k., w orzecznictwie Sądu Najwyższego w stanie prawnym obowiązującym do dnia wejścia w życie ustawy zmieniającej z dnia 5 listopada 2009 r., była jednolita i sprowadzała się do poglądu, wedle którego w razie skazania za zbiegające się przestępstwa na kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania i bez warunkowego jej zawieszenia – orzeczenie kary łącznej bez warunkowego zawieszenia jej wykonania w wyroku

⁹ Tak SN w wyroku z 20 lutego 1995 r., II KRN 2/95, OSNKW z 1995 r., z. 3–4, poz. 17.

¹⁰ W tym fragmencie orzeczenia Sąd Najwyższy odwołał się do zaprezentowanego przez A. Zolla stanowiska, wedle którego zmiana wykładni sądowej może być w rzeczywistości podyktowana zmianą normatywną, jaka nastąpiła w systemie prawa. Wymieniony Autor wskazywał przy tym, iż obejmuje to w szczególności przypadki zmian norm o charakterze konstytucyjnym czy też norm prawa międzynarodowego mających bezpośrednie zastosowanie w prawie krajowym i jeżeli zmiana taka wpływa na treść norm prawa karnego, w szczególności w związku z obowiązkiem dokonywania wykładni w zgodzie z Konstytucją, objęta jest ona regulacją art. 4 k.k., A. Zoll, (w:) G. Bogdan, Z. Cwiakalski, P. Kardas, J. Majewski, J. Raglewski, M. Szewczyk, W. Wróbel, A. Zoll, (red.) A. Zoll, *Kodeks...*, s. 79.

¹¹ Wyrok SN z dnia 14 czerwca 2011 r. – IV KK 159/11, OSN Prok. i Pr. 2011, Nr 11, poz. 3 z głosą krytyczną B. J. Stefańskiej, WPP 2011, Nr 3, s. 51–56.

łącznym (art. 89 § 1 k.k.) nie jest dopuszczalne¹². W doktrynie interpretacja ta została poddana krytyce¹³. Jej autorzy podnosili bowiem, że wskazany przepis pozwalał na orzeczenie w wyroku łącznym kary łącznej pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania z połączenia takich kar orzeczonych z warunkowym i bez warunkowego zawieszenia ich wykonania, gdy sąd doszedł do przekonania, iż brak jest przesłanek do warunkowego zawieszenia wykonania kary łącznej określonych w art. 69 k.k.

W literaturze wskazuje się, że zjawisko zmiany normatywnej w obrębie wybranego zespołu norm. np. gałęzi prawa zakłada ocenę tego zespołu w dwóch różniących się od siebie momentach czasowych. Zmiana zachodzi wówczas, gdy treść normatywna wybranego zespołu norm jest odmienna w zależności od chwili dokonywania oceny. Zmiana ta może polegać na:

- a) wprowadzeniu do zespołu norm nowej normy, dotychczas nieznaney w tym zespole;
- b) usunięciu z zespołu norm normy dotychczas obowiązującej;
- c) modyfikacji treści normy (co w rzeczywistości jest zabiegiem uchylenia jednej, a wprowadzenia innej normy przy częściowej tożsamości zakresów zastosowania obu norm)¹⁴.

Najczęściej, wyrazem zmiany normatywnej jest zmiana w obowiązujących tekstach prawnych wynikająca z wydania odpowiedniego aktu prawotwórczego. Może być jednak następstwem zmiany reguł walidacyjnych (koncepcji źródeł prawa) lub reguł egzegezy przyjętych w danym systemie. Szczególnym przypadkiem tej ostatniej jest zmiana normatywna będąca skutkiem zmiany interpretacji określonych tekstów prawnych¹⁵.

¹² Uchwała SN z 27 marca 2001 r., I KZP 2/01, OSNKW z 2001 r., z. 5–6, poz. 41, wyrok SN z 5 października 2004 r., V KK 224/04, OSNKW z 2004 r., z. 10, poz. 98, wyrok SN z 14 kwietnia 2005 r., III KK 54/05, OSNwSK z 2005 r., nr 1, poz. 778, wyrok SN z 15 listopada 2005 r., IV KK 256/05, OSNwSK z 2005 r., nr 1, poz. 2056, wyrok SN z 19 grudnia 2006 r., IV KK 446/06, OSNwSK z 2006 r., nr 1, poz. 2500, wyrok SN z 19 marca 2008 r., IV KK 45/08, Biuletyn Prawa Karnego z 2008 r., nr 6, s. 6, wyrok SN z 11 lipca 2008 r., III KK 82/08, Lex nr 424889, wyrok SN z 26 marca 2009 r., IV KK 69/09, Lex nr 491364.

¹³ Zob. glosy do uchwała SN z 27 marca 2001 r., I KZP 2/01: K. Grzegorzycza, „Wojskowy Przegląd Prawa” 2001, z. 2; M. Gajewskiego, „Monitor Prawniczy” 2001, nr 18; J. Matrasa, „Prokuratura i Prawo” 2002, nr 1; W. Marcinkowskiego, „Wojskowy Przegląd Prawa” 2002, z. 3, a także P. Kardas, (w:) G. Bogdan, Z. Cwiąkański, P. Kardas, J. Majewski, J. Raglewski, M. Szewczyk, W. Wróbel, A. Zoll, (red.) A. Zoll, *Kodeks...*; J. Giezek, (w:) J. Giezek, N. Kłaczyńska, G. Łabuda, *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, (red.) J. Giezek, Warszawa, 2007; P. Kozłowska-Kalisz, (w:) M. Budyn-Kulik, P. Kozłowska-Kalisz, M. Kulik, M. Mozgawa, *Kodeks karny. Praktyczny komentarz*, Warszawa 2007; S. Żółtek, (w:) M. Błaszczuk, J. Długosz, M. Królikowski, J. Lachowski, A. Sakowicz, R. Skarbek, A. Walczak-Żochowska, W. Zalewski, R. Zawłocki, S. Żółtek, *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz do artykułów 32–116. Tom II*, (red.) M. Królikowski, R. Zawłocki, Warszawa 2010; D. Kala, *Postępowanie w przedmiocie wydania wyroku łącznego. Zagadnienia materialnoprawne i procesowe*, Toruń 2003; J. Raglewski, *Kontrowersje...*; A. Gaberle, J. Gaberle, *Orzekanie wyrokiem łącznym bezwzględnej kary pozbawienia wolności*, „Przegląd Sądowy” 2008, nr 6.

¹⁴ W. Wróbel, op. cit., s. 35–36.

¹⁵ Ibidem, s. 36.

W doktrynie przyjmuje się, że nie stanowi zmiany normatywnej zmiana wykładni określonej normy prawnej. Wyklucza się bowiem prawotwórczy charakter orzeczeń sądowych, które nie mogą stanowić lub modyfikować *erga omnes* treści normy sankcjonującej, gdyż sprzeciwia się temu zasada ustawowej wyłączności w prawie karnym¹⁶.

W piśmiennictwie zaprezentowano pogląd, wedle którego należy wykluczyć stosowanie art. 4 k.k. do art. 89 § 1 k.k. Podnosi się, że przepis art. 89 § 1 k.k. nie uległ zmianom, gdyż ustawodawca doprecyzował jedynie, że znajduje on zastosowanie przy orzekaniu w przedmiocie wyroku łącznego. Wobec tego zmianie w wyniku wejścia w życie ustawy zmieniającej z dnia 5 listopada 2009 r. uległ tylko i wyłącznie sposób interpretacji tego przepisu z uwagi na wprowadzenie do k.k. nowych przepisów prawa i z dniem wejścia w życie powołanej ustawy pogląd wyrażony w wyniku interpretacji rzeczzonego przepisu utracił podstawowe argumenty na swoje uzasadnienie¹⁷.

Odmienne stanowisko przyjęto w orzecznictwie Sądu Najwyższego i sądów powszechnych, wydanym po dniu 8 czerwca 2010 r.¹⁸ Wskazuje się w nim, że

¹⁶ Ibidem, s. 175. Mimo tego wskazuje się, że zmiana normatywna może być następstwem również innych zdarzeń wpływających na kształt systemu prawnego. Chodzi m.in. o wspomniany już niewyjaśniony do końca charakter pewnych decyzji organów sądowych. Podnosi się, że na gruncie tetycznego uzasadnienia obowiązywania norm prawnych należy dojść do wniosku, iż orzecznictwo sądowe w następujących przypadkach może posiadać charakter źródeł prawa w rozumieniu normatywnej koncepcji tych źródeł: a) niektóre jednostkowe orzeczenia sądowe mogą być traktowane jak akty prawotwórcze; b) zgodnie z regułami egzegezy określone orzeczenia lub utrwalona linia orzecznicza jest wiążącą przesłanką dokonywania wykładni tekstu prawnego dla wszystkich lub niektórych interpretatorów; c) w obrębie orzecznictwa kształtują się reguły walidacyjne lub reguły egzegezy danego systemu prawnego; d) w obrębie orzecznictwa kształtują się normy prawa zwyczajowego, W. Wróbel, *Zmiana normatywna i zasady intertemporalne w prawie karnym*, Kraków 2003, s. 166. Autor ten podnosi m.in. co następuje: Niewątpliwie powstaje wówczas pokusa, by na równi z przepisami prawa stawiać teksty orzeczeń sądowych, które obiektywizują wykładnię. W tekstach tych bardzo często można odnaleźć bezpośrednio podaną treść norm prawnych, które sąd odnalazł w przepisach prawnych poddanych wykładni. W tym znaczeniu wszakże orzecznictwo jest jedynie odzwierciedleniem określonych procesów interpretacyjnych i ich rezultatów. Procesy te wszakże nie „tworzą” norm prawnych, tak jak lustro nie tworzy obrazu. Trudno także odnaleźć w polskiej normatywnej koncepcji źródeł prawa generalną regułę egzegezy tekstu, która zobowiązywałaby do uwzględniania w procesie wykładni utrwalonej linii orzeczniczej lub też jednostkowych orzeczeń sądowych. Badając więc praktykę wymiaru sprawiedliwości, można z całą pewnością stwierdzić, jakie normy prawne widzą w przepisach sądy orzekające. Przyjmowane przez te sądy rezultaty wykładni niewątpliwie cieszą się wysokim autorytetem, stoi bowiem za nimi cały kunszt interpretacyjny podmiotów posiadających modelowo najwyższe kwalifikacje (w tym najwyższą kompetencję językową). Niemniej interpretator przystępujący do wykładni tekstu prawnego może dojść do odmiennych wyników niż te prezentowane w utrwalonej linii orzeczniczej, zaś o ich prawidłowości decydować będzie wyłącznie waga przedstawionych argumentów i najwyższy stopień poprawności procedury interpretacyjnej w stosunku do założonego modelu wykładni, W. Wróbel, op. cit., s. 164–165.

¹⁷ K. Federowicz, *Umorzenie postępowania w przedmiocie wydania wyroku łącznego w świetle nowelizacji art. 89 Kodeksu karnego dokonanej ustawą z 5 listopada 2009 r.*, „Przegląd Sądowy” 2011, nr 7–8, s. 122–123.

¹⁸ Wyrok SN z 16 listopada 2011 r. III KK 297/11, LEX nr 1055031, Wyrok SN z 8 listopada 2011 r., IV KK 171/11, LEX nr 1044052, Wyrok SN z 12 października 2011 r., V KK 275/11, LEX nr 1044078, Wyrok SN z 2 sierpnia 2011 r., IV KK 186/11, Lex nr 897770, wyrok SN z 9 maja 2011 r., V KK 108/11, Lex nr 817560, wyrok SN z 13 kwietnia 2011 r., IV KK 39/11, Lex nr 795215, wyrok SN z 8 lutego 2011 r., III KK 414/10, Biuletyn Prawa Karnego z 2011 r., nr 3, s. 9, wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu

kara łączna jest instytucją prawa karnego materialnego. To implikuje konieczność wyrokowania z uwzględnieniem art. 4 § 1 k.k., jeżeli przedmiotem postępowania o wyrok łączny są wyroki skazujące na kary pozbawienia wolności za czyny popełnione przed 8 czerwca 2010 r. Oznacza to w konsekwencji, że skoro w czasie orzekania w przedmiocie wyroku łącznego obowiązuje ustawa inna niż w chwili popełnienia czynów, za które wymierzono kary jednostkowe podlegające łączeniu, to należy stosować ustawę obowiązującą poprzednio, gdy jest ona względniejsza dla skazanego¹⁹. Stanowisko to znalazło również akceptację w piśmiennictwie²⁰.

Jeśli przyjąć, że prawidłowa była przytoczona wcześniej wykładnia art. 89 § 1 k.k., dokonana przez Sąd Najwyższy w poprzednim stanie prawnym, prowadząca do wykluczenia wymierzenia w wyroku łącznym kary łącznej pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania z połączenia takich kar orzeczonych z warunkowym i bez warunkowego ich zawieszenia, to należy uznać, iż w wyniku nowelizacji art. 89 k.k. na mocy ustawy zmieniającej z dnia 5 listopada 2009 r. doszło do zmiany normatywnej w zakresie normy wyrażonej w § 1 tego przepisu. Jest tak z następujących powodów.

Do dnia 8 czerwca 2010 r. przepis art. 89 § 1 k.k. zawierał normę, zgodnie z którą w razie skazania za zbiegające się przestępstwa na kary pozbawienia wolności (ograniczenia wolności i grzywny) z warunkowym zawieszeniem jej wykonania i bez warunkowego jej zawieszenia – orzeczenie kary łącznej bez warunkowego zawieszenia jej wykonania w wyroku łącznym nie jest dopuszczalne. Na mocy ustawy zmieniającej z dnia 5 listopada 2009 r. wprowadzono do art. 89 k.k. nową normę, zgodnie z którą w razie skazania za zbiegające się przestępstwa na kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem ich wykonania sąd może w wyroku łącznym orzec karę łączną pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania. Trafne jest wyrażone w piśmiennictwie spostrzeżenie, że treść przepisu art. 89 § 1 k.k. nie uległa zmianie w wyniku nowelizacji (poza doprecyzowaniem, iż przepis ten dotyczy orzekania o karze łącznej w wyroku łącznym)²¹. Rzecz jednak w tym, że w art. 4 § 1 k.k. nie chodzi o zmianę treści przepisu, lecz o zmianę normatywną, a zatem w zakresie treści obowiązującej normy prawnej do czasu nowelizacji. Z punktu widzenia

z 30 grudnia 2010 r., II AKa 370/10, niepubl, postanowienie SN z 16 grudnia 2010 r., II KK 156/10, Biuletyn Prawa Karnego z 2011 r., nr 2, s. 24, wyrok SN z 5 sierpnia 2010 r., III KK 67/10, OSNwSK z 2010 r., nr 1, poz. 1537, wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 30 czerwca 2010 r., II AKa 50/10, niepubl.

¹⁹ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2011 r., V KK 74/11, OSNKW z 2011 r., z. 6, poz. 54 z głosem aprobującym M. Siwka, LEX/el. 2011.

²⁰ M. Siwek, *Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2011 r., V KK 74/11*, LEX/el. 2011 oraz P. Kornacki, *Orzekanie kary łącznej w warunkach zmiany ustawy*, „Przegląd Sądowy” 2011, nr 11–12, s. 38–39.

²¹ K. Federowicz, op. cit., s. 122. Tak też omawianą zmianę postrzega J. Giezek, (w:) J. Giezek, N. Kłaczyńska, G. Łabuda, *Kodeks...*, teza 20 do art. 89 k.k.

analizowanej kwestii istotne wydaje się określenie formy zmiany normatywnej dokonanej w obrębie art. 89 k.k. ustawą zmieniającą z dnia 5 listopada 2009 r.

Analiza tego przepisu kodeksu karnego w treści obowiązującej przed i po nowelizacji wskazuje, iż chodzi o zmianę normatywną w formie ustanowienia nowej normy²². Początkiem obowiązywania nowej normy w systemie prawa jest dzień wejścia jej w życie. W literaturze wskazuje się, iż jest to moment, od którego zaczynają obowiązywać normy prawne możliwe do zrekonstruowania z danego tekstu prawnego. Także od tego momentu dany tekst prawny może stanowić materiał interpretacyjny dla rekonstrukcji innych norm, których trzon podstawowy wynika z innych tekstów prawnych²³.

Przyjmując powyższą optykę rozwiązań stwierdzić trzeba, że *in concreto* treść wprowadzonej ustawą zmieniającą z dnia 5 listopada 2009 r. normy zawartej w art. 89 § 1a k.k. stała się materiałem interpretacyjnym dla rekonstrukcji normy prawnej zawartej w art. 89 § 1 k.k. Mając na uwadze treść owych norm stwierdzić należy, że treść tej zawartej w art. 89 § 1a nie pozostaje bez wpływu na rekonstrukcję normy zawartej w art. 89 § 1 k.k. W wyniku zastosowania wniosku *a maiori ad minus* uzyskujemy wynik interpretacyjny, zgodnie z którym *de lege lata* skoro możliwe jest orzeczenie w wyroku łącznym kary łącznej pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania z połączenia kar pozbawienia wolności orzeczonych z warunkowym zawieszeniem ich wykonania, to tym bardziej dopuszczalne jest wymierzenie takiej kary łącznej w wyroku łącznym z połączenia kar orzeczonych z warunkowym i bez warunkowego zawieszenia ich wykonania.

Okazuje się więc, że nasuwające się *prima vista* stwierdzenie, że w zakresie art. 89 § 1 k.k. nie doszło do zmiany normatywnej (bo nie uległa zmianie treść owego przepisu), a jedynie zmianie uległ sposób interpretacji tego przepisu, jest błędne, jeśli dokona się analizy konsekwencji wprowadzenia nowej normy prawnej z owego przepisu z perspektywy całego systemu, tj. treści całego przepisu art. 89 k.k. (przy przyjęciu za prawidłową dotychczas przyjmowaną w orzecznictwie SN interpretację tego przepisu). Zmiana wykładni sądowej w omawianym zakresie jest zatem wynikiem zmiany treści normy prawnej zawartej w art. 89 § 1 k.k. podyktowanej zmianą normatywną, polegającą na wprowadzeniu do systemu nowej normy w postaci art. 89 § 1a k.k.²⁴.

Jeśli przyjąć, że wykładnia art. 89 § 1 k.k. w brzmieniu obowiązującym do wejścia w życie ustawy zmieniającej z dnia 5 listopada 2009 r. przyjęta w orzecznictwie Sądu Najwyższego była od samego początku błędna i już na gruncie

²² Na temat tej formy zmiany normatywnej zob. W. Wróbel, op. cit., s. 37–40 i powołaną tam literaturę.

²³ Ibidem, s. 39–40.

²⁴ Zauważa to K. Federowicz, lecz nie nadaje właściwego znaczenia wprowadzeniu do art. 89 k.k. paragrafu 1a i nie wyciąga z tego faktu właściwych skutków na płaszczyźnie zmiany normatywnej, K. Federowicz, op. cit., s. 122.

poprzedniego stanu prawnego możliwe było orzeczenie w wyroku łącznym kary łącznej pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania z połączenia takich kar orzeczonych z warunkowym i bez warunkowego zawieszenia ich wykonania²⁵, to zmiana owej błędnej wykładni wskazanego przepisu, jaka nastąpiła w orzecznictwie Sądu Najwyższego w wyniku uwzględnienia treści dodanego § 1a do art. 89 k.k., nie stanowi zmiany normatywnej w rozumieniu art. 4 § 1 k.k.²⁶ Mając na uwadze przyjętą w Konstytucji RP normatywną koncepcję źródeł prawa wykluczyć należy prawotwórczy charakter orzeczeń sądowych.

Powyższe stwierdzenie nie rozwiązuje jednak całości omawianego zagadnienia. W literaturze wskazuje się bowiem, że sądowe rozumienie określonych regulacji prawnych, zwłaszcza to ukształtowane w orzecznictwie wyższych instancji sądowych – sądów apelacyjnych i Sądu Najwyższego, może pełnić podobne do ustawy funkcje, zwłaszcza w perspektywie jednostki, która chciałaby uniknąć podejmowania działań zagrożonych określoną sankcją karną²⁷. Nie wykluczając w sposób generalny spod zakresu zakazu retroaktywności także zmian następujących w wykładni dokonywanej w orzecznictwie sądowym trafnie formułowane jest w piśmiennictwie pytanie o zakres ochrony, jaki należy udzielić zaufaniu do stabilności określonej linii orzeczniczej, pamiętając przy tym o jakościowej różnicy, jaka zachodzi pomiędzy orzecznictwem sądowym a stanowieniem prawa²⁸. Pytanie to jest aktualne przy wskazanym wyżej założeniu co do wykładni art. 89 § 1 k.k.

Zmianę linii orzeczniczej Sądu Najwyższego w zakresie interpretacji art. 89 § 1 k.k. po wejściu w życie ustawy zmieniającej z dnia 5 listopada 2009 r. należy postrzegać jako zmianę wykładni wynikającą z weryfikacji dotychczasowego błędnego sposobu rozumienia tekstu prawnego. W tym zakresie w literaturze wskazuje się, że najczęstszą przyczyną zmiany utrwalonego sposobu wykładni jest pojawienie się nowych okoliczności modyfikujących dotychczasowy kontekst faktyczny, aksjologiczny lub normatywny dokonywanej interpretacji tekstu prawnego²⁹.

Wydaje się, że przyjęcie prawidłowej wykładni art. 89 § 1 k.k. po jego nowelizacji nastąpiło ze względu na kontekst aksjologiczny. W przypadku tak moty-

²⁵ Do takiego stanowiska przychylił się autor niniejszego artykułu. Wskazać przy okazji można, iż nawet na gruncie obowiązującego obecnie art. 89 § 1a k.k. wypowiediany jest pogląd, że wprowadzenie § 1a do art. 89 k.k. nie spowodowało możliwości orzeczenia kary bezwzględnej, w sytuacji gdy połączeniu podlegały wyłącznie kary z warunkowym zawieszeniem ich wykonania, albowiem prawidłowa wykładania tego artykułu w brzmieniu sprzed nowelizacji dokonanej Ustawą zmieniającą z dnia 5 listopada 2009 r. pozwalała na orzekanie w wyroku łącznym kary łącznej pozbawienia wolności z połączenia takich kar orzeczonych wyłącznie z warunkowym zawieszeniem ich wykonania, tak J. Raglewski, *Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 14 czerwca 2011 r., IV KK 159/11, Lex/el.2011.*

²⁶ Zmiana utrwalonego sposobu wykładni nie może być utożsamiana ze zmianą ustawy w rozumieniu art. 4 § 1 k.k., tak A. Zoll, (w:) A. Zoll, K. Buchała, *Kodeks...*, s. 63.

²⁷ W. Wróbel, *op. cit.*, s. 444.

²⁸ W. Wróbel, *op. cit.*, s. 444–445.

²⁹ Na temat istoty weryfikacji ze względu na wyszczególnione konteksty zob. *ibidem*, s. 452–458.

wowanej weryfikacji zmiany wykładni dochodzi do uznania za błędne dotychczas przyjmowane założenia aksjologiczne, czemu towarzyszy przekonanie, iż nowa aksjologia obowiązywała także w czasie, gdy formułowano starą wykładnię przepisów, przy czym owo stare rozumienie norm również było błędne na gruncie nowo przyjętej aksjologii³⁰. Podstawą linii interpretacyjnej omawianego przepisu, obowiązującej do czasu nowelizacji, było założenie o „korzystności wyroku łącznego” dla skazanego³¹. Owo założenie przyjęte za podstawę „precedensowej” uchwały Sądu Najwyższego z 27 marca 2001 r., I KZP 2/01, z czasem traciło na znaczeniu³². W ostatnim czasie w orzecznictwie sądowym jeszcze na gruncie poprzednio obowiązującego stanu prawnego wyrażano pogląd, iż wyrok łączny może pogorszyć sytuację skazanego³³. Z chwilą wprowadzenia do art. 89 k.k. paragrafu 1a zmianie w sposób definitywny uległa dotychczasowa aksjologia przyjmowana na gruncie tego przepisu, zgodnie z którą wyrok łączny może pogorszyć sytuację skazanego. W świetle owej aksjologii przyjmowaną do czasu zmiany stanu prawnego wykładnię również należy postrzegać jako błędną.

Nie ulega wątpliwości, że przyjęta na gruncie obowiązującego stanu prawnego wykładnia art. 89 § 1 k.k. jest niekorzystna dla skazanego. W związku z tym powrócić należy do pytania, w jakim zakresie podlega ochronie zaufanie do wykładni prawa, która *post factum* okazała się błędna lub oparta na fałszywych przesłankach – w omawianym przypadku chodzi o oparcie błędnej wykładni na założeniu „korzystności wyroku łącznego”? Innymi słowy, czy w takiej sytuacji obowiązuje zakaz retroaktywnego stosowania nowej wykładni?

Mimo przyjęcia w Konstytucji RP normatywnej koncepcji źródeł prawa, wykluczającej prawotwórczy charakter orzeczeń sądowych, przesądzającej jed-

³⁰ Ibidem, s. 452–453 i 455.

³¹ W uchwale z dnia 27 marca 2001 r., I KZP 2/01, Sąd Najwyższy wywodzi w tym zakresie, co następuje: *Wątpliwości Sądu Apelacyjnego co do obowiązywania w obecnym stanie prawnym zakazu pogarszania sytuacji prawnej skazanego w wyroku łącznym są nieuzasadnione, albowiem żaden z przepisów obowiązującego kodeksu karnego nie daje podstaw do zmiany dotychczasowej wykładni. Nie tracą zatem na aktualności wcześniej wyrażone poglądy zarówno w orzecznictwie Sądu Najwyższego, jak i w piśmiennictwie. Sąd Najwyższy zakaz ten sytuował w ogólnych zasadach postępowania karnego, wskazując na normę art. 3 § 1 d.k.p.k., jako na normę w której zakaz ten jest zakotwiczony (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 maja 1997 r., IV KKN 123/97 – Prok. i Pr. 1997, z. 11, poz. 14). Z kolei przedstawiciele doktryny wywodzili, że instytucje kary łącznej i wyroku łącznego są instytucjami „swego rodzaju ustawowego złagodzenia kary” (tak M. Cieślak, „Polskie prawo karne. Zarys systemowego ujęcia”, Warszawa 1990, s. 467), bądź wskazywali na racje sprawiedliwościowe. Fakt bowiem kilkakrotnego pociągnięcia do odpowiedzialności karnej, gdy istniała możliwość jednoczesnego postawienia sprawcy zarzutów obejmujących wszystkie popełnione przez niego przestępstwa, a w konsekwencji jednoczesnego ich osądzenia jest spowodowany niedoskonałością funkcjonowania organów ścigania, co nie może obciążać sprawcy. Tak więc sprawca nie powinien być w gorszej sytuacji prawnej z punktu widzenia odpowiedzialności i wymiaru kary od tej, która by nastąpiła w przypadku pociągnięcia do odpowiedzialności karnej za wszystkie przestępstwa jednocześnie.*

³² Por. następujące wyroki SN: z 6 września 2000, III KKN 340/00, Lex nr 51106, z 22 czerwca 2004 r., V KK 50/04, Lex nr 109520, z 21 sierpnia 2007 r., II KK 96/07, OSNKW z 2008 r., z. 1, poz. 6, z 15 października 2008 r., IV KK 113/08, Lex nr 469408.

³³ Zob. wyrok SN z 15 października 2008 r., IV KK 113/08, Lex nr 469408.

nocześnie, że zmiana wykładni przyjętej w orzecznictwie sądowym nie stanowi zmiany normatywnej³⁴, nie można pomijać, iż w niektórych typach orzeczeń sądowych formułuje się określoną wykładnię przepisu prawnego. Chodzi tu m.in. o zasady prawne, odpowiedzi na pytania prawne oraz poglądy prawne sądu wyższej instancji. Utrwalona w orzecznictwie sądowym wykładnia interpretacja przepisu działa „jak ustawa”, stanowiąc podstawę oceny prawnej przyjętej przy rozstrzygnięciu w konkretnej sprawie. Mimo tego wykładnia taka – co oczywiste – nie wiąże w sposób formalny, a zatem nie ma charakteru normatywnego, zaś każdy skład orzekający może od niej odstąpić.

W literaturze wskazuje się, że twierdzenie o „prawotwórczym charakterze” określonych orzeczeń sądowych, w tym w szczególności Sądu Najwyższego, jest tylko pewnym skrótem myślowym, wyrażającym zarzut dokonania nieprawidłowej wykładni. Przyjęcie przez Sąd Najwyższy takiego rozumienia określonego przepisu ustawy, które wykracza poza jego zakres znaczeniowy ustalony w płaszczyźnie językowej, w istocie prowadzi do zrekonstruowania nowej normy prawnej. Akt ten ma wówczas cechy wyłącznie wadliwej interpretacji i nie może mu być przypisany jakikolwiek prawotwórczy charakter³⁵.

O ile jednak powyższe stanowisko można bez zastrzeżeń odnieść do konkretnych „wykładniczych” orzeczeń sądowych, w tym i Sądu Najwyższego, to w przypadku tzw. „utrwalonej w orzecznictwie linii wykładniczej” owo stanowisko poddaje się dyskusji. W piśmiennictwie podnosi się bowiem, że orzecznictwo sądowe wywiera wpływ na kształtowanie się reguł walidacyjnych oraz reguł egzegezy danego systemu, jak również norm prawa zwyczajowego³⁶. Można zatem zasadnie twierdzić, że przyjęte w „utrwalonej w orzecznictwie linii wykładniczej” rozumienie danego przepisu odbiegające od jego językowego znaczenia ogranicza pole dopuszczalnej wykładni tekstu, pełniąc w istocie rolę reguły egzegezy. Pozbawione argumentacji odstępstwo od utrwalonej linii orzeczniczej naraża się wówczas na zarzut naruszenia prawa przez dokonanie wykładni przepisu sprzecznej z obowiązującym modelem wykładni³⁷. Prawotwórczy charakter utrwalonej linii orzeczniczej wyraża się zatem w oddziaływaniu na treść prawa (w tym prawa karnego) w płaszczyźnie reguł egzegezy, które mogą być współtworzone przez orzecznictwo sądowe³⁸.

Mimo tego wykładnia taka – co oczywiste – nie wiąże w sposób formalny, a zatem nie ma charakteru normatywnego, zaś każdy skład orzekający może od niej odstąpić. Zasadniczym zaś powodem odstępstwa jest właśnie zmiana tek-

³⁴ W doktrynie pojawiają się jednak głosy, które skłonne są akceptować prawotwórczy charakter orzecznictwa sądowego. Nawet w prawie karnym orzecznictwo sądowe może stanowić źródło prawa z zawężeniem jednak jego znaczenia do uzupełnienia luk ustawowych na korzyść oskarżonego, zob. W. Wróbel, op. cit., s. 161 i n. i powołaną tam literaturę.

³⁵ Ibidem, s. 175.

³⁶ Ibidem, s. 176.

³⁷ Zob. ibidem, s. 176–177.

³⁸ Zob. W. Wróbel, op. cit., s. 178.

stu prawnego. Powyższe wskazuje, iż do zmiany wykładniczej w obrębie art. 89 § 1 k.k. nie znajdują zastosowania dyrektywy określone w art. 4 § 1 k.k., a zatem stosuje się prawo obowiązujące w chwili wyrokowania.

Dostrzegając jednak potrzebę ochrony zaufania do wykładni prawa, przyjmowanej w orzecznictwie sądowym w sposób jednolity, w doktrynie wskazuje się na zastosowanie zasady *lex mitior agit* jako szczególnej dyrektywy interpretacyjnej oraz dyrektywy wymiaru kary w przypadkach nieobjętych zakresem zastosowania regulacji z art. 4 § 1 k.k.³⁹ Tam więc, gdzie zmiana wykładni dotyczyłaby regulacji nieobjętych wymogami wynikającymi z art. 42 ust. 1 Konstytucji RP, w szczególności zaś przepisów określających rozmiar sankcji karnej i zasad jej orzekania, sąd nie powinien przekraczać miary dolegliwości, jaką wyznaczała wykładnia stosowanych norm uznana za obowiązującą w czasie popełnienia czynu zabronionego⁴⁰.

Podsumowując, powyżej przedstawione uwagi nasuwające się na marginesie tytułowego judykatu Sądu Najwyższego ilustrują w sposób dobitny istotne trudności przy stosowaniu zasad temporalnych w przypadku zmiany normatywnej przepisów o treści „wykreowanej” orzeczeniami sądowymi, a zatem o charakterze *stricte* wykładniczym, tworzącymi tzw. „utrwaloną linię wykładniczą”. Orzeczenia takie mają z jednej strony tę zaletę, iż wprowadzają stałość prawa, a tym samym podnoszą zaufanie obywateli do określonego porządku prawnego. Z drugiej strony owo zaufanie do konkretnego rozumienia przepisu, a nie – jak się okazuje – konkretnej jego treści, wymaga odpowiedniej ochrony w procesie stosowania prawa. Ma to szczególne znaczenie w obrębie prawa o charakterze represyjnym, ingerującym istotnie w wolność człowieka. Można tu dla przykładu przywołać – pozostając w obrębie problematyki wyroku łącznego – uchwałę 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2005 r.⁴¹ mającą moc zasady prawnej, która ma zasadnicze znaczenie dla praktyki sądów powszechnych w sprawach o wyrok łączny. We wskazanym judykacie najwyższa instancja sądowa „przyjęła” tzw. restrykcyjną interpretację pojęcia „pierwszy wyrok”, użytego w art. 85 k.k.⁴² Do czasu wydania owego judykatu w orzecznictwie sądowym przyjmowano również tzw. „konfiguracyjny” system orzekania kary łącznej w wyroku łącznym – korzystniejszy dla skazanych i do dzisiaj często przywoływany we wnioskach skazanych o wydanie wyroku łącznego. Innym przykładem (o epizodycznym – choć niezwykle doniosłym charakterze), była rozbieżna interpretacja pojęcia „posiadania” na gruncie ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii⁴³, przyjęta

³⁹ A. Zoll, (w:) A. Zoll, K. Buchała, *Kodeks...*, s. 63.

⁴⁰ Zob. W. Wróbel, op. cit., s. 451–452 i 673–674.

⁴¹ I KZP 36/04, OSNKW z 2005 r., nr 2, poz. 13.

⁴² Na temat istoty i konsekwencji prawnych „restrykcyjnej” interpretacji pojęcia „pierwszy wyrok” oraz przeciwstawnej tzw. „konfiguracyjnej” interpretacji owego pojęcia zob. R. Sądej, *Realny zbieg przestępstw a wyrok łączny*, (w:) J. Majewski (red.), *Zbieg przepisów oraz zbieg przestępstw w polskim prawie karnym. Materiały II Bielańskiego Kolokwium Karnistycznego*, Toruń 2006, s. 23–37.

⁴³ Dz.U. z 2012 r., poz. 124 z późn. zm.

w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2009 r.⁴⁴ oraz w uchwale tegoż Sądu z dnia 28 października 2009 r.⁴⁵ Dopiero na skutek mającej charakter „wykładniczy” uchwały 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 2011 r.⁴⁶, podjętej na wniosek Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, rozbieżności we wspomnianej kwestii zostały usunięte.

Konieczność wypracowania mechanizmów ochronnych w przedstawionych powyżej sytuacjach wydaje się być uzasadniona. W przyjętej w polskiej Konstytucji koncepcji źródeł prawa nie ma miejsca na prawotwórczą rolę orzecznictwa sądowego, co skutkuje niemożnością przypisania mu normatywnego charakteru. W konsekwencji zmiana określonej linii orzeczniczej nie stanowi zmiany normatywnej, poddanej zasadzie *lex mitior agit*. Zasadnym wydaje się być zatem przyjęcie dyrektywy nie pogarszania sytuacji prawnej danej osoby – *in concreto* sytuacji prawnej skazanego. Owa dyrektywa ma – jak się wydaje – charakter wybitnie aksjologiczny, u podłoża której leży właśnie ta wartość, jaką jest zaufanie obywateli do obowiązującego systemu prawnego i działania państwa – podstawowa wartość w demokratycznym państwie prawa. Można również pokusić się o poszukiwanie normatywnych podstaw obowiązywania wskazanej dyrektywy w konstytucyjnych zasadach równości wobec prawa, wolności jednostki czy ochrony praw nabytych. W kontekście tej ostatniej zasady wywodzić można prawo do określonej treści wykładni danego przepisu, będącej swoistego rodzaju *gentelman's agreement* między sprawcą (jednostką) a sądem (państwem).

STRESZCZENIE

Autor rozważa sytuację prawną „osoby podejrzanej” i „osoby potencjalnie podejrzanej” w kontekście zasady *nemo se ipsum accusare tenetur*. Zdaniem Autora nie tylko oskarżony i podejrzany objęci są ramami wskazanej zasady, ale również „osoba podejrzana”, a nawet „potencjalnie podejrzana” nie ma obowiązku dowodzenia swej niewinności, ani dostarczania dowodów na swą niekorzyść, przy czym nie ma tu znaczenia, czy postępowanie karne zostało już wszczęte, czy też nie. Skoro bowiem zasada *nemo se ipsum accusare tenetur* wykazuje związek z zasadą domniemania nie-

⁴⁴ II KK 197/08, OSNKW z 2009 r., nr 4, poz. 30: „Dysponowanie środkiem odurzającym lub substancją psychotropową związane z ich zażywaniem albo z zamiarem niezwłocznego zażycia przez osobę dysponującą nimi, nie jest ich posiadaniem w rozumieniu art. 62 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. Nr 179, poz. 1485 ze zm.)”.

⁴⁵ I KZP 22/09, OSNKW z 2009 r., nr 12, poz. 103: „Na podstawie art. 62 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. Nr 179, poz. 1485 ze zm.) karalny jest każdy wypadek posiadania środka odurzającego lub substancji psychotropowej „wbrew przepisom ustawy”, a więc w celu dalszej sprzedaży lub udzielenia ich innej osobie, jak i w celu samodzielnego zażycia – czy to za jakiś czas czy niezwłocznie, jeżeli sprawca posiada środek odurzający lub substancję psychotropową w ilości pozwalającej na co najmniej jednorazowe użycie, w dawce dla nich charakterystycznej, zdolnej wywołać u człowieka inny niż medyczny skutek”.

⁴⁶ I KZP 24/10, OSNKW z 2011 r., nr 1, poz. 2.

winności, a także zasadą prawa do obrony i ochrony godności człowieka, to jej zawężenie wyłącznie do procesu karnego nie wydaje się uzasadnione. W każdej bowiem sytuacji, osoba której nie udowodniono winy korzysta z domniemania niewinności, co odnosi się także do postępowań prowadzonych przez uprawnione organy (np. Policję, Centralne Biuro Antykorupcyjne) nie będących postępowaniem karnym w rozumieniu kodeksu postępowania karnego, ale mogących prowadzić do odpowiedzialności karnej lub innej o charakterze represyjnym. Autor formułuje tezę, że im mniejszy stopień prawdopodobieństwa popełnienia przestępstwa przez daną osobę, tym mniejsze są możliwości legalnej ingerencji w sferę jej wolności i praw. Autor twierdzi również, że względem należytej ochrony praw człowieka powoduje, iż typowanie osób podejrzanych i podejmowanie wobec nich czynności nie może cechować się dowolnością i arbitralnością, lecz w każdym przypadku winno znajdować uzasadnienie faktyczne, choć różny może być jego stopień, w zależności od etapu prowadzonego postępowania i przeprowadzonych czynności procesowych.

SUMMARY

The work analyzes the prescriptive meaning of the change of Article 89 of the Penal Code by the addition of §1a to this regulation by force of the Act of 5 November 2009 that includes changes in the Penal Code and came into force on 8 June 2010, and was incidentally decided in connection with the Supreme Court's another decision regarding those issues. Presenting the interpretation of the norm specified in Article 89 §1 of the Penal Code, in court decisions and the doctrine, the author discusses two alternative stands on whether the addition of §1a to Article 89 of the Penal Code is a prescriptive change in the meaning of Article 4 §1 of the Penal Code within the norm included in Article 89 §1 of the Penal Code. Next, the author analyzes the protection of a convict's rights with the assumption that a prescriptive change of the norm in the discussed provision was introduced and with the assumption that the change of interpretation of the norm took place. The author expresses his critical opinion about the lack of protection of an individual in case a change of interpretation of a particular norm is to his/her disadvantage. He postulates adequate solutions.